

thematicis non satis laudandum , audacissimis scriptoribus calumniantibus , vindicem. Ceterum , ut iam observavi , deceptricem et fallacem esse extensionis notionem , huic obiectioni cum leibnitianis reponere potuisse , vel etiam ex propositis opinionibus aliam quamlibet tenere , et difficultatis nodum statim solvere expeditum fuisset. Verum in demonstrationibus philosophicis , quae ad sanctae religionis dogmata pertinent , id semper religiose curabo , ut nempe a philosophorum placitis minime pendeant. Et certe probare non possum quosnam scriptores , qui optimo quidem fine sed ardentiori animo velut fidei contrarias traducunt philosophicas opiniones a viris catholicis et incorruptae fidei propagnatas. Hi quidem dum religioni prodesse volunt , nocent plurimum. Obsistendum quidem est toto pectore perniciosis temerariisque opinionibus , sed benigne tractanda sunt illa philosophorum placita , quae in scholis catholicis innoxie et sine temeritatis nota defenduntur. Atque id maxime cavendum est , ne aliquod theologiae naturalis dogma innaturatur hypothesi aut alicui arguento , quod a philosopho catholico negari possit. Illud quidem saluberrimum consilium iis vel maxime inculcari debet , quibus contra incredulos tuenda atque vindicanda sunt theologiae naturalis dogmata.

Josephus Benignus / 1653

ARTICVLVS II.

De divinis attributis.

I.

Deus semetipsum et omnia , quae sibi insunt , distinctissime et unico actu seu simul cognoscit. Nam anima humana semetipsam cognoscit , et haec sui ipsius cognitio est perfectio , quae animae humanae vere inest ; sed Deo tribuenda sunt perfectiones , quae insunt animae nostrae , et quidem in gradu absolute summo ; ergo cognitio sui ipsius Deo tribuenda est in gradu absolute summo , adeoque sine ulla imperfectione. Porro experimur in nobis , animae nostrae cognitionem in eo imperfectam esse , quod omnia , quae animae insunt , quaeque in eadem contingunt , nec clare distinguere , nec simul cognoscere valeamus. Necesse est igitur , ut Deus , in quo nulla dari potest imperfectio , semetipsum et omnia , quae ipsi insunt , distinctissime atque simul cognoscat.

DEVS NON SOLVM MVNDVM HVNC ADSPECTABILEM , SED ETIAM OMNES MVNDOS POSSIBILES DISTINCTISSIME ET SIMVL COGNOSCIT.

II. Prob. Etenim anima humana mun-

dum hunc adspectabilem cognoscit, multaque in eo distinguit. Praeterea vim habet sibi repraesentandi multa, quae ad hanc rerum seriem non pertinent, quaeque sunt mere possibilia; et haec animae vis perfectio est, licet admodum limitata. Deo igitur tribuenda est in gradu absolute summo, ac proinde Deus hunc mundum adspectabilem, omnesque mundos possibles distinctissime ac simul cognoscit. Et quia nobis consciit sumus eorum, quae distincte nobis repraesentamus, Deus omnium mundorum possibilium et eorum, quae ipsi insunt, atque sui ipsius sibi conscientis est, et quidem clarissime ac plenissime.

**DEVS OMNIA A SE DIVERSA COGNOSCIT IN
SE IPSO, SEV QVATENVS SE IPSVM CO-
GNOSCIT.**

III. Prob. Quum enim Deus sit ens omnium primum, cetera vero entia ab ipso sint; perfectiones divinae sunt omnium primae seu prima possibilia; et in illis continetur ratio possibilitatis omnium aliarum perfectionum ita, ut sublato Deo nihil amplius possibile concipiatur. Hinc quum Deus perfectiones illimitatas, quae sunt in eius essentia, perpetuo intueatur, omnes quoque limitationes perfectionum possibles, et finitorum quorumlibet entium combinationes o-

mnes possibles videt, seu omnia possibilia cognoscit in se ipso, seu quatenus se ipsum cognoscit.

**HINC COLLIGITVR, IDEAS RERVM DEO ES-
SENTIALES ESSE, AC PROINDE NECESSA-
RIAS ET IMMUTABILIES.**

Prob. Nam intellectus divinus Deo essentialis est. Est autem intellectus divinus omnium possibilium tum singularium tum universalium distincta ac simultanea repraesentatio; ergo quum idea sit repraesentatio rei in mente, ideae rerum sunt Deo essentiales, ac proinde necessariae et immutabiles. Hinc ideae rerum non sunt arbitriae, seu non sunt tales, quod Deus eas voluerit esse tales. Pone enim, eas esse arbitriae, sunt ergo tales, quia Deus voluit, eas esse tales, et insunt intellectui divino, quia Deus, eas inesse, vult. Ideoque quum voluntas Dei in hac re ponatur libera, non repugnat, alias inesse intellectui divino ideas, quam quae insunt, quod absurdum est. Igitur essentiae rerum sunt aeternae, earumque aeternitas a Deo est. Etenim rerum essentia in earumdem possibilitate intrinseca consistit. Quamobrem quum possibilia etiam in se spectata repraesententur in intellectu divino, et quidem perpetuo, essentiae rerum perpetuo fuere in intellectu divino, earumque aeternitas a Deo

est. Hinc clarius pater, quod in ontologia ostendimus, nimurum essentias rerum esse necessarias, immutabiles et aeternas, intellectumque divinum esse fontem omnis possibilitatis intrinsecae.

INTELLECTVS DIVINV S EST ILLIMITATVS, INFINITVS, IMMENSVS, OMNI INTELLECTV FINITO INCOMPREHENSIBILIS.

III. Prob. Intellectus enim limitari nequit, nisi quod ad obiectum et modum repraesentandi obiectum. Quamobrem quum intellectus divini obiectum sit, quidquid est possibile, illimitatus est, quod ad obiectum, si ad omne possibile extendatur. Illimitatus etiam est, quod ad modum repraesentandi, si omnia possibilia simul et distinctissime repraesentet. Quoniam itaque intellectus divinus in distinctissima et simultanea omnium possibilium repraesentatione consistit, prorsus illimitatus est. Est quoque infinitus, quatenus nihil est *cognoscibile*, quod non actu in intellectu divino repraesentetur, ac proinde omnia ei insunt *actu*, quae inesse possunt. Est etiam immensus, quia fieri non potest, ut intellectus limitatus, etiamsi plures utcumque sumatur, fiat illimitatus, seu promensura illimitati intellectus adhiberi possit. Itaque intellectus divinus respuit omnem membram, ideoque immensus est. Denique omnia

intellectui finito incomprehensibilis est. Nam *comprehensibile* aliquid dicitur, si modum, quo est vel fieri potest, clare et distincte nobis repraesentare valeamus. Contra autem aliquid dicitur *incomprehensibile*, si modum, quo est vel fieri potest, nobis minime repraesentare valeamus. Porro intellectus finitus non simul sed successive cognoscit ea, quae potest cognoscere: non potest omnia inter se conferre, nec proinde omnia inter se distinguer. Quia ergo ens intellectu finito praeditum, qualis est anima nostra, intellectus sui ideam habet, quatenus sui ipsius sibi consicum est; non habet ideam claram nisi successive repraesentationis possibilium, et quidem *inadæquate*, seu non habet ideam claram nisi intellectus finiti. Repraesentare igitur sibi non potest modum, quo intellectus infinitus omnia possibilia simul ac distinctissime sibi repraesentat, ac proinde intellectus divinus intellectui finito incomprehensibilis est.

DEO INEST RATIO ABSOLVTE SVMMA SEV INFINITA.

V. Prob. Nam ratio est facultas veritatum universalium seriem nexumque intuendi seu percipiendi, ac proinde qui veritatum universalium seriem nexumque intuetur, ratione praeditus est. Et quidem eo maior est ratio, quo plurimum veritatum universalium nexus percipit, et

Tom. II.

N

quo longius nexus illum continuare valet. Quapropter ratio absolute summa seu maxima est, qua omnium veritatum nexus simul seu actu unico perspicitur; sed haec Deo competit; ergo Deo inest ratio absolute summa. Patet vero, hanc in Deo non nudam esse potentiam sed actum, nec minus liquet, eam esse infinitam et omni intellectui finito incomprehensibilem.

PRIMA ET SECUNDA MENTIS OPERATIO COMPETVNT DEO IN GRADV ABSOLVTE SVMMO; TERTIA VERO EIDEM TRIBVI NEQVAT N.SI EMINENTER.

Prob. Prima mentis operatio in nobis absolvitur, dum attentionem nostram successivē dirigimus ad ea, quae in ideis duorum vel plurium individuorum eadem sunt, atque efficimus, ut ea maiorem claritatem habeant. Vnde, quod ad primam intellectus operationem, maior gradus concipi nequit, quam intuitus omnium universalium in omnibus singularibus omni modo possibili inter se combinatis, simultaneus et quam maxime distinctus; hic ergo intellectus Deo competit. Quia vero vi intellectus divini omnia singularia et universalia distincte ac simul repraesentantur cum omnibus relationibus et combinationibus possibilibus, earumque Deus sibi conscient est; unico actu intuetur et distinguit in omnibus

universalibus et singularibus ea omnia, quae ipsis insunt, eorumque mutuas omnes relations. In hoc vero consistit secunda mentis operatio; ea igitur Deo inest in gradu absolute summo. Patet vero, quod Deus per duas illas operationes omnia intuitive cognoscat, nec proinde opus est ipsi ex iudiciis praeviis alia formare iudicia ratiocinando. Deo igitur tertia mentis operatio seu ratiocinatio tribui non potest *proprie*. Quia tamen Deus veritatum omnium seriem nexumque intuetur, quod quidem ratiocinationi aequivalet, tercia mentis operatio *eminenter* Deo tribui potest.

DEO COMPETIT SCIENTIA IN GRADV ABSOLVTE SVMMO PER EMINENTIAM.

VI. Prob. Et quidem animae nostrae inest scientia, qua per demonstrationem, ideoque per tertiam mentis operationem cognoscimus veritatem aliquam, seu praedicatum propositionis convenire vel non convenire subiecto. Vnde scientia est perfectio, quae animae nostrae inest. Porro omnis perfectio Deo tribuenda est in gradu absolute summo. Deo igitur competit scientia in gradu absolute summo. Quia vero tertia mentis operatio Deo inest tantum per eminentiam, scientia quoque Deo inest per eminentiam. Hinc scientia Dei est omnium singularium et universalium, atque ad omnes veritates earumque

nexus omnem extenditur : ideoque Deus est omniscius.

Similiter ostenditur , Deum nosse , quid sub data conditione futurum esset vel non futurum. Experimur enim , nos multa cognoscere , quae sub posita conditione futura vel non futura essent. Conditionatam hanc cognitionem esse perfectionem aliquam in anima nostra existentem , nemo non admittit. Quam obrem Deo tribuenda est in summo gradu , ideoque omnis sub conditione data futuri vel non futuri cognitio tribuenda est Deo , eaque per modum actus ; et quia divina cognitio omnem incertitudinem excludit , conditionata illa Dei cognitio certa est.

Quamvis una sit in Deo simplicissimaque scientia , ut ex dictis patet , atamen humanus intellectus duplicum cum fundamento scientiam in Deo distinguit : ob variam scilicet considerationem obiectorum , ad quae sese extendit divina scientia. Scientia Dei dividitur in scientiam *simplicis intelligentiae* , et scientiam *visionis*. Prima vocatur : *qua Deus resonantummodo cognoscit , ut possibiles tum intrinsecus tum extrinsecus*. Scientia visionis est : *qua Deus ab aeterno cognoscit , quae in tempore futura sunt* ; eademque scientia cognoscit , quae praesentia sunt , et quae praeterita. Praescientia in specie dicitur : *cognitio futurorum seu scientia visionis , qua Deus ab aeterno novit , quae futura sunt*. Ut ap-

tem , quae de scientia Dei nobis dicenda suspensunt , melius intelligantur , principia quedam necessaria prius exponemus.

VII. Itaque quoniam Deus est ens perfectissimum ac liberum , mundum adspectabilem animasque libere creavit , ipsique competit potentia libera ad actum perducendi ea , quae intrinsecus possibilia sunt ; et quia potentia illa perfectio est , tribui debet Deo in summo gradu ita , ut Deus sit omnipotens seu facere possit omnia possibilia. Quae enim impossibilia sunt , contradictionem involvunt , et potentia faciendi , quae contradictionem involvunt , enti perfectissimo inesse non potest. Igitur Deus est ens omnium primum : prima rerum omnium causa : et sublatu divino intellectu nihil est intrinsecus possibile , sublatu vero divina potentia nihil est extrinsecus possibile. Patet itaque , intrinsecam rerum possibilitatem a divino intellectu , et extrinsecam a divina potentia pendere. Denique quia *a posse ad actum non valet consequentia* , et quia Deus est liberum in rerum productione , requiritur decretum divinae voluntatis ad rerum existentiam seu *actualitatem* in tempore ; ideoque res pendent a libero decreto divinae voluntatis , ut existant in tempore.

Itaque Deus per scientiam simplicis intelligentiae cognoscit omnia intrinsecus possibilia , quatenus sibi conscient est idearum in intellectu suo existentium , et cognoscit omni-

extrinsecus possibilia , quatenus sibi conscientius est suae omnipotentiae. Etenim Deus sui ipsius et eorum , quae in ipso sunt , ideoque et idearum rerum omnium possibilium , quae in intellectu eius necessario existunt , et omnipotentiae suae sibi conscientius est ; sed ideo aliquid est intrinsecus possibile , quia eius idea datur in intellectu divino , et extrinsecus possibile est , quia Deus illud producere potest ; ergo Deus cognoscit res omnes , ut intrinsecus possibles , quatenus sibi conscientius est idearum , quae in intellectu eius sunt , easque ut extrinsecus possibles , quia sibi conscientius est suae omnipotentiae. E. g. Idea mundi huius adspectabilis in Deo fuit ab aeterno. Quatenus igitur Deus intellectum suum cognoscit , ideoque sibi conscientius est huius ideae , ab omni aeternitate novit , mundum hunc esse intrinsecus possibilem. Praeterea Deus ab aeterno non minus sibi conscientius est potentiae suae , ac proinde mundum hunc esse extrinsecus possibilem cognovit , quatenus sibi conscientius est suae potentiae. Manifeste autem patet , positis ideis in intellectu Dei positaque Dei potentia nondum intelligenti , cur hic mundus adspectabilis actu extiturus sit aliquando , et cur nunc actu exsistat ; sed ut extiturus sit , requiri decretum divinae voluntatis. Hinc per scientiam simplicis intelligentiae nondum intelligitur , quod aliquid sit futurum , multo minus , quod ali-

quid actu sit vel exstiterit , sed tantummodo quod fieri possit , ut aliquando exsistat. Vnde ex S. Thoma 1. part. quaest. 25. art. 5. ad 1. in scholis theologicis tritum est istud : *scientia Dei dirigit , voluntas decernit , omnipotentia exsequitur* , seu omnia possibilia cognoscit Deus per scientiam simplicis intelligentiae , ex eorum numero quaedam efficacissima sua voluntate creare decernit , idque per omnipotentiam suam exsequitur.

DEVS NON SOLVM NOVIT EA OMNIA , QVAE CONTINGVNT IN MVNDO MATERIALI , VERVM ETIAM QVAE IN ANIMABVS ACCIDVNT , IPSA EARVMDEM LIBERA DECRETA , PRAESCITQVE OMNIA.

Prob. Et quidem nos ipsi rationem sufficientem eorum , quae in mundo materiali atque etiam in animabus contingunt libera earumdem decreta nonnumquam satis certa , saepe probabiliter praecognoscimus. Sic astronomus certo praescit eclipsim , et rationem praecognoscit , cur dato tempore futura sit. Si bene nota sint principia , quibus alter homo imbutus est , quid in dato casu iudicaturus sit , praevidemus saltem probabiliter. Et quia voluntas non sese determinat sine motivis , saepe etiam actum volitionis praedicimus. Quoniam itaque haec cognitio certa vel probabilis eorum , quae in mundo materiali et in

animabus liberis contingunt, est perfectio, quae animae nostrae inest, ea quoque Deo tribuenda est in gradu absolute summo, ac proinde Deus certo praescit omnia, quae contingunt in mundo materiali, quae in animabus contingunt, ipsaque earumdem decreta libera.

DECRETVM DEI EST AB AETERNO IMMUTABILE, ET TAMEN LIBERRIMVM.

VIII. Prob. Nam Deo ab aeterno insunt omnia, quae inesse possunt, et in eo nulla datur statuum successio, nulla mutatio, et simul vult, quidquid vult. Et quia est ens a se, perfectissimum, independens; sibi meti ipsi sufficientissimum est, nulloque ente alio extra se indiget ullo modo, et eius voluntas liberrima est, quod ad ea, quae Deo sunt externa. Quamobrem quum decretum sit actus seu determinatio voluntatis ad aliquid agendum vel non agendum, decretum Dei est ab aeterno immutabile, et tamen liberrimum.

Obiect. Frustra obiectetur, decretum aeternum atque immutabile esse quoque necessarium ac proinde minime liberum. Nam necessitas decreti divini est tantum hypothetica et consequens, non *absoluta* et *antecedens*. Quia neque in Deo ipso neque in entibus extra Deum possibilibus aliquid inesse potest, quod Deum necessario determinaverit ad de-

creatum formandum, sed facta tantum hypothesi, quod Deus aliquid decreverit, tum sequitur, decretum esse aeternum et immutabile, ac proinde necessarium necessitate tantum hypothetica et consequenti, quae libertatem non tollit. Itaque Deus, qui per essentiam suam sibi conscius est et intellectus prius (*prioritate* scilicet *rationis* non *temporis*) videt in intellectu suo possibilitatem rei intrinsecam, in sua omnipotentia possibilitatem eius extrinsecam, et in sua voluntate libera non repugnantiam, ut decretum rei producendae ponatur vel non. Tum sese liberrime determinat ad illam rem producendam in temporē, seu ponitur decretum, quod proinde ex natura Dei immutabile est et ab aeterno.

DEVS EORVM, QVAE IN MUNDO FIVNT, NIL IN PARTICVLARI VVLT SEV DECREVIT ABSOLVTE SPECTATVM, SED IN RELATIONE AD TOTVM.

IX. Prob. Mundus enim ens unum est, et singula in eodem vel simul vel successive exsistentia sunt eiusdem partes. Quoniam itaque Deus, qui omnia ab aeterno et simul seu unico intellectus actu cognoscit, mundum tamquam ens unum, et singula coëxistentia et successiva tamquam unius to-

tius, partes sibi repreaesentavit ab aeterno; actualitatem quoque totius mundi et eorum omnium, quae in ipso sunt, simul unico voluntatis actu decrevit, ac proinde nihil decrevit in particulari sine relatione ad totum. Haec propositio probe notanda est, ne circa originem et permissionem mali orientur difficultates gravissimae. Quaecumque enim moveri solent, non aliunde proveniunt, quam quod res quaedam particulares referantur ad voluntatem divinam sine relatione ad totum sistema a Deo decretum. Quoniam autem homo perspicere nequit omnes rerum in mundo contingentium relationes ad totum sistema mundanum, decreta Dei sunt imperscrutabilia. Vnde Apostolus *ad Rom. cap. I. v. 33.* ait: *Io altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei! quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viae eius!*

Haec autem obiter observabimus, accurate distinguenda esse ea, quae sunt supra rationem, ab iis, quae sunt contra rationem. *Supra rationem* esse vel uno nomine *mysterium* dicitur, quod ex principiis rationis demonstrari non potest. At *contra rationem* esse dicitur, quod principiis rationis repugnat. Haec duo pessime confunduntur, nempe esse *supra rationem*, et esse *contra eamdem*. Patet autem, in divina revelatione locum esse mysteriis. Quum enim

Deus infinite plura intelligere, velle, ac facere possit, quam nos ex principiis rationis nostrae admodum limitatae percipere possumus; inter divinae revelationis characteres mysteria continentur, ideoque absurde et contra rationem ipsam agunt religionis revelatae hostes, dum mysteria revelata in dubium vocant vel impugnant.

RES DECRETAE POSSIBILES FVERE ANTE DECRETVM, SED EADEM FVERE ACTV PRAESCITAE POST DECRETVM.

X. Prob. Etenim Deus per scientiam simplicis intelligentiae cognoscit omnia tom intrinsecus tum extrinsecus possibilia. Quoniam vero per decretum res demum evadunt futurae, liquet, res decretas per decretum aeu praescitas fuisse. Illud autem decretum Dei licet immutabile, et praescientia eius licet infallibilis, nec contingentiam nec libertatem tollunt. Nam quum Deus rem quamdam decernit, eam ex statu possibilitatis ad actualitatem vult perducere; sed quem possibilitas rerum non pendeat a voluntate Dei, res ante decretum iam intelligitur possibilis. Et quidem intrinsecus, quatenus idea eius in intellectu divino continetur, extrinsecus vero, quatenus Deus eam facere potest. Talem igitur eam decernit, qualem possibilem esse intrinsecus ac extrinsecus novit, hoc est, qua-

Item a se fieri posse, intelligit, antequam eam ad actum perducere velit. Quoniam itaque decretum rei intrinsecus atque extrinsecus possibilis nihil addit, nisi certitudinem existendi, ideoque eamdem relinquit, qualis spectatur ante ipsum; evidens est, id, quod ante decretum divinum spectatur, ut contingens, idem etiam non aliter quam contingens spectari posse post decretum; et quod ante decretum intelligitur esse liberum, id etiam liberum intelligi post decretum. Igitur decretum Dei licet immutabile nec contingentiam nec libertatem tollit. Similiter praescientia Dei, qui errare non potest, in re decreta nihil mutat, sed per eam Deus tantummodo actu novit res decretas. Quare quoniam decretum nec contingentiam nec libertatem tollat, praescientia quoque nec contingentiam nec libertatem tollit.

Obiect. Neque obiici potest: posito decreto immutabili, positaque infallibili praescientia, necesse est, ut quod decretum ac praescitum est, eveniat. Nam id tantum necesse est necessitate hypothetica, non vero necessitate absoluta. Et ratio est, quia dum ponitur decretum aut praescientia rei futurae, ponitur etiam, eamdem futuram esse. Vnde hypothesis decreti aut praescientiae necessario consequitur, rem decretam aut praescitam esse futuram. At illa necessitas non est absoluta, quia decretum atque praescien-

tia rem natura sua contingentem aut liberam relinquunt in sua contingentia et libertate. Atque immutabilitas decreti ac infallibilitas praescientiae non ex rei futurae necessitate ac immutabilitate sed ex natura voluntatis ac intellectus Dei nascuntur. Si quis vero dicat, supponi posse rem contingentem, aut libere futuram non esse futuram, quod repugnat immutabilitati decreti et praescientiae divinae infallibilitati; respondendum est, id posse supponi extra hypothesis decreti ac praescientiae divinae seu in *sensu diviso*, non autem in hypothesis facta decreti ac praescientiae seu in *sensu composito*. Dum enim res supponitur a Deo decreta atque praescita, supponitur etiam, eam esse futuram, et ideo dum in hypothesis decreti ac praescientiae Dei supponitur, rem decretam ac praescitam non esse futuram; duo simul contradictoria ponuntur, videlicet rem esse futuram et tamen non esse futuram. Hactenus in decretis divinis multiplicatatem diversunque ordinem consideravimus. At cavendum est, ne de Deo ex nobis ipsis iudicemus, ipsique tribuamus, quod in nostro dumtaxat intellectu existit. Et quidem Deus omnia ab aeterno et simul atque unico intellectus actu cognoscit: omnia simul unico voluntatis actu decrevit. At quemadmodum ex infinito intellectu divino colligitur, unicum esse Dei decretum et sineulla temporum successione; ita etiam ex no-